

ODČINĚNÍ ÚJMY
NA PŘIROZENÝCH PRÁVECH ČLOVĚKA
A JINÉ NEMATERIÁLNÍ ÚJMY
Z POHLEDU
SOUDCE ÚSTAVNÍHO SOUDU

Jaromír Jirsa

ZÁKLADNÍ KONCEPCE NÁHRADY ÚJMY

Ustanovení § 2894 zákona č. 89/2012, občanského zákoníku:

1. Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě **újmy na jmění (škody)**.
2. Nebyla-li povinnost odčinit jinému **nemajetkovou újmu** výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon.

- Újma – širší pojem než škoda
-

ROZDÍL MEZI ÚJMOU A ŠKODOU

- Škodou rozumíme především újmu na jmění – materiální újmu.
- Újma je chápána především jako **újma imateriální**.
- Imateriální újma vzniká především na **přirozených právech člověka**.

ZPŮSOB NÁHRADY MATERIÁLNÍ ŠKODY

- Podle § 2951obč. zák. se škoda nahrazuje přednostně uvedením do předešlého stavu (**naturální restituce**).
- Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích (**relutární restituce**).

ROZSAH NÁHRADY MATERIÁLNÍ ŠKODY

- Ustanovení § 2952 odst. 1 obč. zák.
- Hradí se **skutečná škoda**.
- Hradí se i to, co poškozenému ušlo (**ušlý zisk**).
- Záleží-li skutečná škoda ve vzniku **dluhu**, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

ZPŮSOB NÁHRADY IMATERIÁLNÍ ÚJMY (ROZUMĚJ JINÉ NEŽ NA JMĚNÍ)

- Nemajetková újma se odčiní **přiměřeným zadostiučiněním**.
- Přednostně „jinak“ (omluva), podpůrně, ale v praxi hlavně, **finančním zadostiučiněním**.

SMLOUVA O ODČINĚNÍ IMATERIÁLNÍ ÚJMY

- Povinnost odčinit nemajetkovou (imateriální) újmu může být i **smluvně dohodnuta.**
- *„Vzhledem k celosvětovému renomé výrobce prodáváného automobilu se prodávající zavazuje zaplatit kupujícímu, vedle jeho reklamačních nároků a nároku na náhradu materiální škody, též finanční zadostiučinění 10 000 Kč za snížení zákaznického komfortu v důsledku poruchy automobilu, a to za každou poruchu identifikovanou v autorizovaném servisu po dobu tří let od podpisu kupní smlouvy.“*
- Ve většině případů však nebude nárok na odčinění imateriální újmy sjednán smluvně – potom platí, že odčinění může dotčená osoba žádat jen tehdy, stanoví-li tak výslovně zákon.

OBECNÉ USTANOVENÍ O ODČINĚNÍ IMATERIÁLNÍ ÚJMY

Ustanovení § 2951 odst. 2:

„Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.“

- Obecný úvod k dílčí speciální úpravě náhrady imateriální újmy – nejen v občanském zákoníku, ale i v řadě dalších předpisů.

ODČINĚNÍ ZA ZÁSAH DO OSOBNOSTI ČLOVĚKA

- Člověk, případně po jeho smrti osoba jemu blízká (**kauza Peroutka – rozsudek NS 30 Cdo 5848/2016**), jehož **osobnost** byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno (**omluva**) nebo aby byl odstraněn jeho následek (§ 82 ve spojení s § 2956 a 2957) v podobě **odčinění nemajetkové újmy**.
- Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil – včetně způsobených **duševních útrap**.
- Patří sem i **útrapy příbuzných** zdravotně poškozených osob.

KRITÉRIA PRO ODČINĚNÍ

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 13. 5. 2015, č. j. 1 Co 68/2015-246:

„Pro posouzení, zda fyzické osobě vzniká právo na přiměřené zadostiučinění ve formě náhrady nemajetkové újmy v penězích, zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet. Při stanovení výše náhrady je třeba přihlédnout k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo a závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu, který při zkoumání "značné míry" zásahu do osobnostní sféry fyzické osoby přihlíží v první řadě k **charakteru zásahu** do osobnostních práv fyzické osoby, k jeho **formě a následkům**, k postavení postižené osoby ve společnosti i v soukromí, k **době a situaci**, v níž došlo k protiprávnímu zásahu, v neposlední řadě také k **důsledkům**, které protiprávní zásah vyvolal v osobnostní sféře fyzické osoby s přihlédnutím k tomu, která z dílčích složek osobnostních práv byla ohrožena či poškozena, **způsobu prezentování na veřejnosti, době trvání zásahu**, případně k dalším okolnostem případu, které jsou pro hodnocení závažnosti zásahu významné. Vzhledem k tomu, že náhrada nemajetkové újmy v penězích má funkci reparační vůči postižené osobě, ale nikoli likvidační vůči původci zásahu, lze též přihlédnout k **poměrům původce zásahu a k jeho možnostem a schopnostem** náhradu nemajetkové újmy ve stanovené výši platit.“

- Obdobně viz **usnesení Nejvyššího soudu** ze dne 28. 6. 2007, **sp. zn. 30 Cdo 154/2007**.

OCHRANA DOBRÉ POVĚSTI PRÁVNICKÉ OSOBY

- **Právníká osoba**, která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do **práva ke svému názvu** nebo do své **pověsti** či **soukromí**, se může domáhat, aby bylo od zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek (§ 135 obč. zák.).
- Probíhají diskuse o tom, zda i právníká osoba má za zásahy do své pověsti a jména vedle zdržovacího či odstraňujícího nároku právo též na přiznání přiměřeného zadostiučinění v penězích. Z ustanovení § 135 obč. zák. uvedený nárok přímo nevyplývá a nevyplývá ani výslovně z obecných ustanovení o odčinění újmy (§ 2956 a násl.).
- Nebylo úmyslem zákonodárce zhoršit postavení právnických osob; proto je namíste přiznat (stejně jako podle staré úpravy) v případech závažnějších zásahů do pověsti a jména právníké osoby i **finanční zadostiučinění v penězích (relutární náhradu)**.

FINANČNÍ ZADOSTIUČINĚNÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

- **Nárok právníké osoby na finanční zadostiučinění** vyplývá i z § 2971 – je povinností škůdce nahradit nemajetkovou újmu „*každému*“, kdo způsobenou újmu důvodně pocituje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Říká-li zákon „*každému*“, pak i právníké osobě. Také právníká osoba má **právo na ochranu soukromí** (§ 135 odst. 2 obč. zák.).

Spotřebitelské testy (d' Test) – nález I. ÚS 3819/14:

Kritický projev sdružení založeného k ochraně spotřebitelů nelze zásadně v řadě aspektů klást naroveň jiným projevům veřejné kritiky, jež mají difamační potenciál. Účelem projevu je tu ochrana spotřebitele, spočívající ve varování před nežádoucími vlastnostmi, resp. parametry výrobků.

Ochrana spotřebitele jako slabší strany vůči prodávajícímu, resp. výrobcí, kterou sleduje publikovaný test výrobků, vyžaduje v tomto konkrétním případě jinak zacílená kritéria, než je tomu u ochrany spotřebitele před reklamním projevem. Jedním z měřítek tu musí zůstat prvek přípustně laděné diskuse determinované vztahem kvality výrobku a ochrany veřejného zdraví jako veřejného statku. Druhým z kritérií musí být náležitá odbornost hodnocení testovaného produktu; místo tu má volba přiměřených prostředků hodnocení (nastavení stupnice kvalitativních parametrů testem porovnávaných výrobků), nikoli však evidentní nadsázka, přemíra exprese, sugestivnosti nebo dokonce zjevná manipulace s hodnocením v neprospěch prodejce či výrobce. Kritika (hodnotící soud) musí splňovat tři kritéria, aby byla právem přípustná: musí být věcná, musí být pravdivá (vyvozovat logické odpovídající závěry), musí být přiměřená co do obsahu, formy a místa.

NEJČASTĚJŠÍ PŘÍPADY NEDOVOLENÝCH ZÁSAHŮ DO OSOBNOSTI ČLOVĚKA I DO POVĚSTI PRÁVNICKÉ OSOBY

- Média, dopisy, internet, sociální sítě.
- Články, reportáže, hodnotící weby.
- Veřejnost je čím dál zvyklejší na „sdílení“ různých informací – to však neznamená, že lze veřejně sdílet vše. Právní úprava je v tomto ohledu konzervativní a nic zásadního se na ní nezměnilo.

HODNOTÍCÍ SOUD A SKUTKOVÉ TVRZENÍ

- Zejména v rovině dokazování je důležitý rozdíl mezi tím, zda se původce (žalovaný) dopustil **hodnotícího soudu (kritiky)** nebo „**tvrdého**“ **skutkového tvrzení**

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 4. 2013, č. j. 3 Cmo 318/2012 - 145:

„Pro posouzení zásahu do dobré pověsti právnické osoby je nutné rozlišovat, zda má předmětný výrok povahu skutkového tvrzení či hodnotícího úsudku.

Skutkové tvrzení se opírá o fakt – objektivně existující realitu, která je zjistitelná pomocí dokazování, a pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. Platí potom zásadně, že pravdivá informace nezasahuje do práva na ochranu dobrého jména právnické osoby nebo osobnosti, pokud není podána tak, že zkresluje skutečnost, či není natolik intimní, že by odporovala právu na ochranu soukromí a lidské důstojnosti. **Hodnotící soud** naopak vyjadřuje názor jeho autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj, hodnotí jej z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící soud proto nelze jakkoli dokazovat; je však nutné zkoumat, a to nikoliv odděleně, ale v kontextu celého sdělení, zda je forma jeho veřejné prezentace přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tedy zda jejím primárním cílem není hanobení nebo zneuctění dané osoby.“

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05:

„V případě tvrzení faktů je pod ochranou práva na svobodný projev jen **tvrzení pravdivých skutečností**. Za **kritiku vybočující z „fair“ projevu** je třeba považovat i takovou kritiku věcí či jednání osob vystupujících ve veřejném životě, která zcela postrádá věcný základ a pro kterou nelze nalézt žádné zdůvodnění.“

DŮLEŽITÉ PROMÍTNUTÍ V ROVINĚ PROCESNÍ

- To, zda se původce dopustil hodnotícího soudu nebo skutkového tvrzení, má v řízení před soudem vliv na břemeno tvrzení a břemeno důkazní.
- Tzv. „přelévání břemene“, **důkaz pravdy**.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2012, č. j. 3Cmo 341/2010 – 305:

„Právo na svobodu projevu a šíření informací patří mezi základní práva (čl. 17 Listiny základních práv a svobod) a zaručuje každému možnost vyjadřovat své názory a činit hodnotící úsudky. Má-li být svoboda projevu kritizující osoby omezena rozhodnutím soudu, musí být prokázáno, že kritika nebyla vyřčena v dobré víře nebo „fair“ způsobem; **presumpcí dovolené kritiky** je však chráněn toliko **hodnotící úsudek**, nikoli tvrzení faktů, jejichž pravdivost musí naopak prokazovat sám kritik.“

DŮKAZ TAJNÝM ZVUKOVÝM ZÁZNAMEM

- nále z dne 9. 12. 2014, **sp. zn.: II. ÚS 1774/14**
- „Hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či jiné veřejné činnosti, zpravidla nemají charakter projevů osobní povahy a důkaz tajným zvukovým záznamem takových hovorů proto není v občanském soudním řízení nepřijatelný. I pokud by tajná audionahrávka takového hovoru obsahovala projevy osobní povahy, může v individuálních případech převážit ochrana práva zaměstnance na spravedlivý proces, jedná-li se o způsob dosažení právní ochrany pro výrazně slabší stranu závažného pracovněprávního sporu. Zásah do práva na soukromí osoby, jejíž mluvený projev je zaznamenán, je zde plně ospravedlnitelný zájmem na ochraně slabší strany právního vztahu, jíž hrozí závažná újma.“

TAJNÝ ZVUKOVÝ ZÁZNAM II

Nález ze dne 27. 2. 2018, **sp. zn. II. ÚS 2299/17**

„Hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu povolání, obchodní či veřejné činnosti, zpravidla nemají charakter projevů osobní povahy. Zvukový záznam takového hovoru, pořízený navíc po předchozím upozornění, že hovor je zaznamenáván, může soud použít jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení, pokud neexistuje z hlediska zásahu do soukromí druhé osoby šetrnější možnost. V případě, že účastník řízení nemá k dispozici jiný důkazní prostředek a soud přesto takový důkaz odmítne jako nezákonný, porušuje tím jeho právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“

TAJNÝ ZÁZNAM PORADY SENÁTU

Nález ze dne 31. 7. 2018, **sp. zn. III. ÚS 4071/17:**

„Odmítne-li obecný soud provedení důkazu zvukovým záznamem z porady senátu soudu a nepřekračuje-li přitom jeho provedení přijatelnou míru kontextuálního zásahu do základního práva na ochranu soukromí, je takový postup v rozporu se základními právy účastníka řízení dle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.“

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1385/2006:

„Není věcí žalobce, domáhajícího se ochrany dobré pověsti právnické osoby, aby prokazoval, resp. prokázal, že difamující skutková tvrzení jsou nepravdivá.

Pravdivost těchto tvrzení musí prokázat jejich původce.“

DŮLEŽITÝ JE CELÝ KONTEXT TEXTU, NIKOLIV PASÁŽE VYTRŽENÉ Z KONTEXTU

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 12. 2009, čj. 3 Cmo 143/2009-60:

„Z pohledu způsobilosti zásahu do dobré pověsti nelze zkoumat jednotlivé výroky zveřejněného článku týkající se právnické osoby odděleně, nýbrž v **kontextu celého sdělení**. Svoboda projevu patří mezi základní ústavní práva a zahrnuje v sobě presumpci dovolené kritiky, kterou je však chráněn toliko hodnotící úsudek, nikoliv tvrzení faktů, jejichž pravdivost musí naopak prokazovat sám kritik.“

**Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2017, sp. zn. III. ÚS 3393/15:
(Hugo Salm – přirovnání k Hitlerovi, Norimberskému procesu)**

„Použijeme-li logiku, kterou se správní orgán ve věci Salmova údajného neprovinění řídil, dospějeme k šokujícímu závěru. Na otázku: "Provinil se Adolf Hitler svými činy proti lidstvu?" musíme totiž odpovědět: "nikoliv, neprovinil, protože zemřel dříve, než nad ním Norimberský soud mohl vynést rozsudek" a c) "Vyplnění žádosti (Fragebogen o udělení občanství H. Salmem) je možné označit za čin blízký vlastizradě".

„Existenci faktů lze prokázat, pravdivost jejich hodnocení však podrobit důkazům nelze. I kritika vyslovená v hodnotících soudech však musí být přiměřená a odůvodněná, tedy **fakta, která sloužila jako podklad pro kritiku**, musí být prokazována v míře odpovídající výslednému hodnotícímu úsudku a musí je prokazovat sám kritik. Svoboda vědeckého bádání má své hranice a končí tam, kde koliduje s jinými ústavními právy, přičemž přirozeným korektivem svobody vědeckého bádání jsou také etické normy.“

ODPOVĚDNOST PROVOZOVATELE INTERNETOVÉHO CHATU

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 3. 2011, čj. 3 Cmo 197/2010 – 82:

„**Provozovatel internetového „chatu“** odpovídá podle zákona č. 480/2004 Sb. objektivně také za úroveň veřejné diskuse; ústavně zaručená svoboda projevu neznamená, že by do ní nemohl zasahovat a odstraňovat z internetu vulgární výrazy. Naopak, obsahuje-li diskuse vulgární výrazy ztotožnitelné s kritizovanou osobou a způsobíle zasáhnout do její dobré pověsti, je provozovatel povinen odstranit „vlákno“ s takovými výrazy – nikoliv zásadně diskusi celou.“

POMLUVA NA INTERNETU A TISKOVÝ ZÁKON

Nelze se domáhat uveřejnění odpovědi podle zákona č. 46/2000 Sb., tiskového zákona, proti provozovateli internetového serveru

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2018, **sp. zn. 30 Cdo 2968/2017**

DALŠÍ ZVLÁŠTNÍ ÚPRAVY ZADOSTIUČINĚNÍ

- **Zadostiučinění člena spolku**
- Porušil-li spolek **základní členské právo člena spolku** závažným způsobem, má člen právo na přiměřené zadostiučinění (§ 261 obč. zák. ve spojení s § 2956 a 2957).
- Například spolek filatelistů úmyslně nepředvolá svého předsedu na členskou schůzi, na níž jej odvolá z funkce ze smyšlených důvodů, které navíc následně zveřejní v místním obecním zpravodaji.

ODČINĚNÍ ÚJMY VLASTNÍKA NEMOVITÉ VĚCI ZA ZŘÍZENÍ NEZBYTNÉ CESTY

- Vlastník nemovité věci, na níž nelze řádně hospodařit či jinak ji řádně užívat proto, že není dostatečně spojena s veřejnou cestou, může žádat, aby mu soused za náhradu povolil **nezbytnou cestu** přes svůj pozemek.
- Podle § 1030 obč. zák. představuje tato **náhrada za nezbytnou cestu** jednoho **sousedu** druhému sousedovi jednak úplatu, a dále i **odčinění újmy**, není-li již kryto úplatou – například za rušení provozem na nezbytné cestě, zhoršení výhledu, snížení kvality pozemku.

ODČINĚNÍ ÚJMY ZA NARUŠENOU DOVOLENOU

- Dalším případem zákonné úpravy nároku na odčinění újmy je § 2543 odst. 1 obč. zák. v němž je upraveno **odčinění újmy za narušenou dovolenou**
- Typické případy zkažené dovolené cestovní kanceláří, která ve smlouvě přislíbí ubytování na klidném místě a klient je přitom ubytován v bezprostřední blízkosti rušné silnice, diskotéky, tržiště...).

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, **sp. zn. IV. ÚS 2370/15**

Nárok klientů zkrachovalé cestovní kanceláře na vrácení plné ceny zájezdu

„Pokud obecný soud při posuzování důvodnosti žaloby vychází z takového výkladu zákona č. 159/1999 Sb., který není ústavně konformní, když nerespektuje mezinárodní závazky České republiky plynoucí z jejího členství v Evropské unii (čl. 1 odst. 2, čl. 10a odst. 1 Ústavy), porušuje právo účastníků řízení na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i jejich právo na ochranu majetku ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“

ODČINĚNÍ ÚJMY CESTUJÍCÍHO

- Podle § 2580 obč. zák. počítá zákon s odčiněním újmy na zdraví i jiné nemajetkové **újmy způsobené porušením povinností dopravce provozujícího veřejnou dopravu**
- Nejčastěji **újma za zpoždění**, předpravu v horších než smluvených podmínkách – např. autobus bez klimatizace přepravující klienty v tropech...).
- Podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 má cestující právo na **náhradu za zpoždění letu** ve výši 250 – 600 EUR.

ODČINĚNÍ OSOBY POSTIŽENÉ NEKALOU SOUTĚŽÍ

- Právo na odčinění nemajetkové újmy má i osoba dotčená **nekalosoutěžním jednáním** (§ 2988 obč. zák.). Podle tohoto ustanovení se osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat:
 - aby se nekalé soutěže zdržel;
 - aby odstranil závadný stav;
 - náhradu újmy na majetku (škody);
 - vydání bezdůvodného obohacení;
 - ale může žádat i **přiměřené zadostiučinění (relutární náhradu)**.
- Například může dojít ke ztrátě renomé jednoho soutěžitele v důsledku nekalosoutěžního jednání druhého (kupř. v podobě parazitování na pověsti originálního a tradičního výrobku).

ODČINĚNÍ ÚJMY ZA ZÁSAH DO PRŮMYSLOVÝCH PRÁV

- Obdobná úprava jako u nekalé soutěže je u **ochrany práv z průmyslového vlastnictví** (ochranných známek, vynálezů patentů, užitných vzorů).
- Podle § 5 odst. 1 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, má oprávněná osoba právo na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva, a **přiměřené zadostiučinění (relutární náhradu)**, byla-li zásahem do práv způsobena nemajetková újma; přiměřené zadostiučinění může spočívat i v peněžitém plnění.
- Typické případy padělků, napodobenin loga, názvu.

ODČINĚNÍ ÚJMY ZA PRŮTAHY V SOUDNÍM ŘÍZENÍ

- Účastník soudního řízení má právo na **bezprůtahový postup soudu**.
- Vyplyvá z článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a v zákonné rovině je na něj pamatováno v § 1 odst. 3 zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při **výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem**.
- Stát a územní celky v samostatné působnosti hradí za podmínek stanovených tímto zákonem též vzniklou nemajetkovou újmu.
- Patří sem i **odčinění za průtahy v soudním řízení** (§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998).

METODIKA PRO ODČINĚNÍ PRŮTAHŮ

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2011, **sp. zn. 30 Cdo 1151/2009**:

„Při stanovení výše **přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu při průtazích** v řízení soudy vychází z tzv. základní částky přiměřené pro poměry České republiky (15 000 Kč až 20 000 Kč za první dva roky a dále pak za každý další rok řízení), a mohou přihlídnout též k rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva ve věcech obdobných, tj. obdobných předmětem a průběhem řízení.“

TABULKY A ALGORITMY VÝPOČTU JEN PODPŮRNĚ

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3183/15 (advokátka S. H.)

„Při posuzování věci je nezbytné rozhodnutí individualizovat a nehodnotit věc podle předem daných tabulek a algoritmů výpočtu. Je úkolem soudu prověřit všechny okolnosti, které mohou mít na výši náhrady vliv, ať se jedná o ztrátu prestiže, narušení rodinných a sociálních vazeb, zdravotní potíže, omezení pracovních příležitostí, doby trestního řízení, i řízení následných.“

- Při odčinění průtahů nesmí soud bez kontextu souzené věci a všech jejích okolností postupovat „bezmyšlenkovitě“ podle metodiky.
- To neplatí jen o odčinění za průtahy, ale **obecně** o odčinění imateriální újmy a všech finančních zadostiučiněních.

PŘIMĚŘENÉ ZADOSTIUČINĚNÍ ZA NEZÁKONNÉ TRESTNÍ STÍHÁNÍ

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2175/16:

Při rozhodování o výši náhrady za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním jsou obecné soudy povinny zohlednit všechny zásahy, které obviněného poškodily a důkladně vysvětlit, na základě jakých úvah rozhodly o přiznané náhradě. Musí vzít v potaz zejména **délku trestního řízení, povahu trestní věci a následky způsobené trestním řízením v osobnostní sféře poškozeného.** Pokud tak nepostupují, porušují tím právo poškozeného na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím orgánu veřejné moci či nesprávným úředním postupem podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

ODČINĚNÍ ÚJMY NA ZDRAVÍ

- Nejčastějšími případy odčinění imateriální újmy však budou i nadále případy **odčinění újmy na zdraví**.
- Při **újmě na zdraví** se vedle škody na majetku (škody skutečné, ušlého zisku i dluhu) odčiní:
 - vytrpěné **bolesti** poškozeného;
 - **ztížení jeho společenského uplatnění**;
 - **ztráta na výděлку po dobu pracovní neschopnosti** – rozdíl mezi příjmem, který by poškozený dosáhl nebýt pracovní neschopnosti spojené s újmou na zdraví a vyplacenými dávkami zdravotního pojištění;
 - **ztráta na výděлку po skončení pracovní neschopnosti i ztráta na důchodu** – peněžitý důchod /renta/, který se stanoví vzhledem k rozdílu mezi výdělkem, jakého poškozený dosahoval před vznikem újmy, a výdělkem dosahovaným po skončení pracovní neschopnosti s přičtením případného invalidního důchodu podle jiného právního předpisu);
 - **účelně vynaložené náklady spojené s léčením** (zejména náklady na nehrazené léky, zdravotní pomůcky, lázeňské a ozdravné pobyty, diety, ale i náklady na dopravu na vyšetření vozem taxi apod.).

ODČINĚNÍ ÚJMY PŘI ÚMRTÍ (§ 2966)

- Při **úmrtí** se odčiní:
 - **náklady pohřbu**;
 - **náklady na výživu pozůstalých**;
 - odčiní se i **duševní útrapy pozůstalých** dříve stanovené paušálními částkami

ODČINĚNÍ ZA PRACOVNÍ ÚRAZ

- Podle § 365 a násl. zák. práce č. 262/2006 Sb. se odčiní **újma na zdraví zaměstnance** – obdobně jako podle občanského zákoníku (bolesti, ztížení společenského uplatnění apod.).
- Nesystematicky bylo pro oblast odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem vydáno nařízení vlády č. 276/2015 Sb. (účinné od 26. 10. 2015), které pro tuto oblast znovuzavádí systém bodového hodnocení.
- Problematická úprava – nerespektuje ani systém stanovení náhrady podle metodiky Nejvyššího soudu, a především opomíjí výchozí premisu rekodifikovaného civilního práva –že rozhodovací činnost soudů při stanovení konkrétních částek je třeba oprostit od vlivu moci výkonné, která není oprávněna limitovat soudy v přiznávání spravedlivé a dostatečné náhrady.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/2015: (pokladní z hypermarketu S.)

„Ústavní soud dodává, že z hlediska ochrany ústavnosti **může být problematické i omezené bodové hodnocení podle metodiky Nejvyššího soudu**, neboť při o odčinění újmy pojmově nelze rozhodovat na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů, nýbrž výhradně vycházejí z dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, což dal ostatně s účinností od 1. 1. 2014 jasně najevo i zákonodárce.“

ZÁKLAD NÁROKU NA NÁHRADU ŠKODY

- Povinnost k náhradě za postup **non lege artis** – „obecná“ **povinnost k náhradě** – za porušení zákona.
- Ustanovení § 2910: *Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil.*
- Zákonným ustanovením je zde především **prevenční ustanovení** (§ 2900 obč. zák.) a řada ustanovení zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách
- Ustanovení § 28 odst. 2 cit. zákona: právo pacienta na ošetření a výkon lege artis („Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.“).
- Zároveň platí **domněnka nedbalosti** (§ 2911): „Způsobil-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.“
- Nedbalost se presumuje a je na škůdci, aby prokázal, že nejednal ani v nevědomé nedbalosti.

ŠKODA ZPŮSOBENÁ VĚCÍ

- Obecné povinnost předchází **zvláštní povinnost** – **podle § 2936**: „Kdo je povinen někomu něco plnit a použije při tom vadnou věc, nahradí škodu způsobenou vadou věci. To platí i v případě poskytnutí **zdravotnických, sociálních, veterinárních a jiných biologických služeb.**“
- Objektivní povinnost – bez ohledu na zavinění – bez možnosti liberace.
- Oproti dřívější úpravě – významný posun v předpokladech vzniku povinnosti k náhradě škody, která nyní pojmově vychází z **použití vadné věci při plnění závazku** (nikoliv jen z použití věci). Musí jít o **vadu věci**, nikoli o její specifickou vlastnost, která sice může uškodit, je ovšem k řádnému použití nutná.
- Vždy je třeba postupovat od zvláštního k obecnému.
- Nejčastěji – případy **poskytování zdravotních služeb**, tedy v případech použití vadných lékařských nástrojů a přístrojů při poskytování zdravotní péče; půjde rovněž o nesprávné složení předepsaného léku či jeho vadné působení v důsledku použití vadné sloučeniny.
- Nikoliv „obyčejná“ reakce na podávaný lék.

FILOZOFIE NOVÉ ÚPRAVY ODČINĚNÍ BOLESTÍ A ZSU

- Nový soukromoprávní kodex opustil po řadě let konstrukci, podle níž se újma na zdraví nebo i citová ztráta pozůstalých hradila paušálními částkami nebo podle „tabulek“.
- Pozbyla účinnosti vyhláška č. 440/2001 Sb.
- Hrozí nejednota v rozhodování, proto Nejvyšší soud vydal **Metodiku k náhradě nemajetkové újmy na zdraví** (bolestí a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák.), která sice není závazná, ale může být pro soudy jistým vodítkem pro rozhodování.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2016, **sp. zn. IV. ÚS 3122/2015** (problematické použití metodiky).

- **Metodika** jde do jisté míry proti filozofii celé úpravy odčinění.
- Metodiku je třeba považovat jen za návodnou pomůcku určenou zejména k uzavírání mimosoudních dohod a smírů o odčinění újmy na zdraví – nikoliv za „šablonu“ pro soudní rozhodování.
- Když už se spor dostane před soud a škůdce se s poškozeným neusmíří, musí sporné strany pocítit, že nemohou těžit z předvídatelnosti metodických tabulek. Ocitnou-li se strany v soudním řízení, platí v něm pravidla jiná, možná méně předvídatelná, ale to je riziko souzení – a zejména ve sporech o odčinění újmy na zdraví platí, že „*normální je nesoudit se*“.
- Nabízí se **mediace** v těchto věcech § 100 o. s. ř.

HLAVNÍ PRINCIPY ODČINĚNÍ ÚJMY NA ZDRAVÍ

1. Je třeba vždy, odčinit imateriální újmu na zdraví tak, aby odčinění bylo „přiměřené“, vyvažující plně vytrpěné bolesti a nahrazující zcela ztížení společenského uplatnění – aby bylo **slušné**.
2. Zákodárce to myslel s účinností od 1. 1. 2014 zcela vážně, stanovil-li, že **odškodňování újmy na zdraví podle** podzákoného přepisu moci výkonné obsahujícího „odškodňovací“ **tabulky**, počty bodů a jejich násobky, **je** ze své podstaty **špatné**, nedůstojné, a dokonce protiústavní – proto od něj má praxe upustit.
3. Soudy mají nadále odčinit újmu na zdraví primárně na základě jiných úvah – zásadně se neodvíjejících od tabulek a počtu bodů ohodnocujících tu ztrátu končetiny, jindy orgánu, případně zohydění, deformaci, intenzitu vytrpěné bolesti.

VZTAH PŘIMĚŘENOSTI

Podle Ústavního soudu je při určení výše odčinění újmy na zdraví podstatný **vztah přiměřenosti**:

„Ústavní soud ponechává na obecných soudech stanovení konkrétní výše náhrady škody (újmy) na zdraví; z hlediska ochrany ústavnosti však musí vždy dbát o to, aby přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti“ (**nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 3367/13**).

PRINCIP PROPORCIONALITY

- Vztah přiměřenosti vychází potom z klíčového **principu proporcionality**, jímž se Ústavní soud dlouhodobě řídí.

K tomu viz **nález Ústavního soudu** ze dne 29. 9. 2005, **sp. zn. III. ÚS 350/03** (analog. nález pléna Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 33/97):

„Moderním ústavním nepsaným pravidlem, které podle dnes již konstantní judikatury Ústavní soud rovněž aplikuje, je **princip proporcionality**, který náleží mezi obecné zásady právní, jež sice nejsou v právních předpisech výslovně obsaženy, avšak v evropské právní kultuře se bezezbytku uplatňují. Ústavní soud se tak přihlásil k evropské právní kultuře i k jejím ústavním tradicím. Ve světle těchto obecných zásad právních také interpretuje ústavní předpisy, především Listinu základních práv a svobod. Taková interpretace se pak promítá i do výkladu jednotlivých právních předpisů, tzn. v tomto případě těch, které upravují **výši přiznané náhrady za způsobenou škodu na zdraví** (náhrady za ztížení společenského uplatnění).“

SKUTKOVÉ OKOLNOSTI DŮLEŽITÉ PRO ROZHODNUTÍ O BOLESTECH A ZSU

- Závěr o tom, jak příliš byla pro člověka újma na zdraví **bolestná** a jak **omezující**, se musí odvíjet od tvrzení a důkazů, z nichž lze dovodit **intenzitu bolesti i omezení**:
 - Jak často a jak dlouho si poškozený stěžoval na bolesti, jaké bral utišující prostředky, co všechno musel vytrpět, absolvovat za cvičení a rehabilitace, kolik musel uplavat kilometrů, aby mu posílila záda ...
 - Výše odčinění ztížení společenského uplatnění se musí potom odvíjet od důkazů k tomu, co vše mohl poškozený činit před úrazem a co již činit nemůže a co to pro něj znamená v rovině osobní, společenské, finanční, morální i psychické ...

USTÁLENÍ ZDRAVOTNÍHO STAVU

- Zdravotní stav, tím spíše u člověka, který utrpěl újmu na zdraví, se mění, lepší či zhoršuje, leckdy trvá značně dlouhou dobu, než dojde k **ustálení zdravotního stavu**.
- Právě okamžik ustálení zdravotního stavu je třeba považovat za okamžik důležitý pro určení výše odčinění, přestože pro soud je rozhodující **okamžik ke dni vyhlášení rozsudku** (§ 154 odst. 1 o. s. ř.).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, **sp. zn. 25 Cdo 2687/2013**: „Ztížení společenského uplatnění vzniká v době, v níž je možné **zdravotní stav** poškozeného po úrazu, popřípadě po jeho zhoršení, považovat za **ustálený** a v níž je tedy možné posoudit, jaký má změněný (zhoršený) zdravotní stav poškozeného prokazatelně nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb nebo pro plnění jeho společenských úkolů, a přistoupit k jeho bodovému ohodnocení.

Na to, zda byl zdravotní stav poškozeného ustálen, nelze usuzovat zpětně z poznatků o vývoji zdravotního stavu poškozeného získaných po skončení léčby v dalším období na základě zhoršení, které nebylo původně předpokládáno.

Dojde-li k nepředvídaným změnám zdravotního stavu, lze odškodnit další nastalé zhoršení původního poškození na zdraví; právní úprava ale nedává podklad pro opuštění původního úsudku o ustálení zdravotního stavu a pro posunutí závěru o něm do budoucna jen proto, že po skončení léčby nastaly nepředvídané komplikace.“

- Není vyloučeno ani to, aby poškozený, který byl již soudem odčiněn, „přizaloval“ v případě zhoršení zdravotního stavu další nároky na odčinění bolestí a ztížení společenského uplatnění. (viz **usnesení Nejvyššího soudu** ze dne 31. 8. 2006, **sp. zn. 25 Cdo 991/2006**).

BOLESTI

- Škůdce je povinen odčinit bolesti **peněžitou náhradou** (relutární restituce) **vyvažující plně vytrpěné bolesti**, což jsou bolesti způsobené přímo při újmě na zdraví, vzniklé při jejím léčení nebo odstraňování jejich následků.
- Poškozený, který již byl soudem odčiněn, může i podat další žalobu v době, kdy se nečekaně vyskytnou bolesti související.
- Od 1. 1. 2014 nejsou v zákonu ani ve vyhlášce žádné tabulky, sazebníky a bodová ohodnocení.
- Přesto může (zpravidla) ošetřující lékař na požádání poškozeného určitým orientačně ohodnotit vytrpěné bolesti podle **Metodiky**.

PROBLEMATICKÝ POSTUP PODLE METODIKY

- Metodika i nadále obsahuje bodové ohodnocení jednotlivých zdravotních poškození, bolestí s nimi spojených a podrobný návod, jak má posuzující lékař při ohodnocení bolesti postupovat.
- Také u bolestí rozpor s novou koncepcí odčinění – **nález Ústavního soudu** ze dne 16. 2. 2016, **sp. zn. IV. ÚS 3122/2015** (viz slide č. 34).

NEPŘÍPUSTNÉ PŘENÁŠENÍ ODPOVĚDNOSTI ZA ROZHODNUTÍ NA ZNALCE

- Zadání znalci: „Ohodnoťte bolesti podle metodiky“ je **na hraně ústavnosti (spíše za ní)** – znalec řeší hmotněprávní problematiku za soud.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, **sp. zn. II. ÚS 2630/07:**

„V řízení o zbavení způsobilosti k právním úkonům musí soudy postupovat tak, aby nedocházelo k formálnímu, schematickému pohledu na projednávaný případ. Soudy musí pracovat se snahou o individuální přístup ke každému jednotlivému případu, a nikoliv naprosto nekriticky přejímat závěry znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout. Soudní rozhodnutí pak musí být rozhodnutím nezávislého soudu, a nikoliv soudního znalce.“

- Ustanovení § 127, 127a o. s. ř. (řešení výlučně **skutkové** odborné otázky).

ZTÍŽENÍ SPOLEČENSKÉHO UPLATNĚNÍ

- Jen tehdy, vznikne-li **překážka lepší budoucnosti** poškozeného v příčinné souvislosti s poškozením zdraví, lze přiznat odčinění za ztížení společenského uplatnění – ne v každém případě neoprávněného zásahu do zdraví člověka vzniká nárok na odčinění ztížení společenského uplatnění.
- První cyklista byl sražen automobilem a utrpěl „jen“ otřes mozku a zlomeninu klíční kosti a překážka u něj nenastala.
- Druhému cyklistovi byla amputovaná pravá ruka v předloktí – překážka nastala.

SROVNÁVACÍ METODA

Soud je tedy povinen v každém případě zkoumat, jakým způsobem je poškozený omezen ve všech představitelných oblastech života po zásahu do jeho zdraví a tradičně se k tomu používá **srovnávací metoda**:

„Co mohl činit poškozený před zásahem do zdraví a co nemůže činit po něm“, respektive, „čemu se poškozený v důsledku zdravotního postižení nemůže věnovat a za normálního běhu okolností by se velmi pravděpodobně věnovat mohl.“

Věk, kvalita života, vloh, nadání, zájmové aktivity, schopnosti, způsob výkonu práce, částečně i pohlaví poškozeného, jeho vzhled, estetické kritérium (zohydření, dopadání na dolní končetinu).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1575/2005 (obdobně – rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2596/2006):

„Rozhodnutí o zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění vychází ze srovnání aktivit a způsobu života poškozeného před poškozením zdraví se stavem, který u něj nastal v důsledku poškození, a spočívá na skutkovém zjištění, zda a nakolik jsou v důsledku škody na zdraví **omezeny či zcela ztraceny jeho předchozí možnosti k dalšímu uplatnění v životě a ve společnosti.**“

Také odčinění ztížení společenského uplatnění lze podpůrně „vypočítat“ podle metodiky Nejvyššího soudu – z metodiky se ani v tomto ohledu nesmí stát „šablona“ pro stanovení výše odčinění ztížení společenského uplatnění.

To ostatně vyplývá i ze staršího **rozsudku Nejvyššího soudu** ze dne 11. 4. 2007, **sp. zn. 25 Cdo 2414/2006**: „Rozsah náhrady za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřený povaze trvalých následků a rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě i ve společnosti. Lékařské hodnocení je pro soud jen základem, z něhož soud vychází při úvaze o rozsahu náhrady.“

OBLASTI, V NICHŽ NASTÁVÁ PŘEKÁŽKA LEPŠÍ BUDOUCNOSTI – VZDĚLÁVÁNÍ A POVOLÁNÍ

- Znemožněná **příprava na budoucí povolání** (studium, učební poměr, postudijní praxe) – omezení v dalším profesním uplatnění a způsobu obživy.
- **Výdělečná činnost** – omezení v pracovní oblasti, což může mít velmi negativní vliv na jeho psychiku, postavení ve společnosti, přestože finanční újma po skončení pracovní neschopnosti se odčiní zvlášť podle § 2963.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, **sp. zn. 25 Cdo 1952/2011**:

„**Omezení** možnosti seberealizace a společenského uplatnění v návaznosti na **výkon povolání** (ve smyslu profese) **bez přímé souvislosti s výší výdělku** se odškodňuje **v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění**, která se poskytuje jednorázově a vyjadřuje především ztrátu či omezení dosavadních schopností poškozeného k uplatnění v životě a ve společnosti, tedy k účasti na těch formách společenského života, které slouží k rozvoji jeho osobnosti. V oblasti pracovní aktivity se tak bere v úvahu omezení v dalším výběru povolání nebo nemožnost určité povolání vykonávat, a to z hlediska ztráty předpokladů, které poškozený měl pro uplatnění v určité profesi. Jinými slovy následky spočívající v tom, že poškozený ztratil možnost dalšího vzdělávání a v důsledku takto zvýšené kvalifikace i možnost dosahovat vyšších příjmů v rámci kariérního postupu, nezakládají nárok za ztrátu na výdělku, nýbrž se odškodňují v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění.“

SPORT, ZÁJMOVÁ ČINNOST, UMĚNÍ

- **Sport** (amatérský i výkonnostní a profesionální) – vliv na zdraví i psychiku.
- **Koníčky – zájmová činnost** (tanec, zpěv, koníčky, účast na rockových koncertech).
- Před újmou byl poškozený **umělec** (a soud zkoumá, na jaké úrovni) a v důsledku újmy jeho umělecké schopnosti omezeny nebo je jeho dřívější umělecká činnost úplně vyloučena.

RODINNÝ A OSOBNÍ ŽIVOT

- **Rodinný či partnerský život** a rodina nebo vztah se mu rozpadl, ztratil na kvalitě (například proto, že je poškozený omezen v sexuální oblasti, nemůže založit plánovanou rodinu, výrazně se změnil jeho chování) – tím vzniká překážka spokojeného rodinného života;
- Před újmou byl poškozený soběstačný a žil řádným a „běžným“ **způsobem života** – po poškození je odkázán na jiné, nemůže se věnovat běžným domácím pracím, chodit do divadla, kina, na výlety ...

PÉČE BLÍZKÝCH OSOB O POŠKOZENÉHO

Nález I. ÚS 870/14 a na něj navazující I. ÚS 2937/17

Pod pojem náhrady nákladů vynaložených v souvislosti s léčením poškozené osoby podle § 449 odst. 1 a odst. 3 „starého“ (§ 2960 „nového“) občanského zákoníku je možno subsumovat i náklady na péči o poškozeného, který není schopen se o sebe postarat samostatně (a to mj. formou základních úkonů osobní obsluhy). Jen takový výklad bude v souladu s principy spravedlnosti.

ODČINĚNÍ POZŮSTALÝCH

- Také **pozůstalí** mají podle § 2959 právo na **odčinění imateriální újmy způsobené úmrtím blízké osoby**.
- Při usmrcení (nebo i zvláště závažném ublížení na zdraví) je povinností škůdce odčinit **duševní útrapy** manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení.
- **Paušální částky** 120 000 a 240 000 Kč **již neplatí** – soud musí zkoumat okolnosti každého případu a intenzitu vztahu.

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 1. 7. 2015, čj. 14 To 136/2015-385:

„Pokud má být podle úpravy účinné od 1. 1. 2014 (§ 2959 o. z.) vyjádřen v odčinění imateriální újmy pozůstalých poškozených zásah do citové sféry poškozených, měla by logicky částka tohoto odškodnění být výrazně vyšší než paušální částky stanovené podle § 444 odst. 3 obč. zák. č. 40/1964 Sb.“

- Odčinění pozůstalých nemusí být nutně vyšší, vždy je třeba zhodnotit **kvalitu vztahu** mezi pozůstalým a zemřelým.

Ohledně kritérií, jimiž se soud řídí při úvahách o výši odčinění pozůstalých, lze odkázat na **nález Ústavního soudu** ze dne 22. 12. 2015, **sp. zn. I. ÚS 2844/14**, v němž jsou kritéria shrnuta, a to jak na straně poškozeného, tak i škůdce:

- a) Okolnosti, jež je třeba zkoumat na straně poškozeného, mohou být podle rozvíjející se doktríny zejména:
 - **intenzita vztahu žalobce se zemřelým,**
 - **věk zemřelého a pozůstalých,**
 - otázka **hmotné závislosti pozůstalého na usmrcené osobě,**
 - případné **poskytnutí jiné satisfakce.**
- b) Jiná forma satisfakce než peněžitá (např. omluva odpovědné osoby) sice nemůže být sama o sobě dostačující, její poskytnutí a následné posouzení jejího významu však může promluvit do snížení peněžitého zadostiučinění.
- c) Okolnosti na straně osoby odpovědné (původce zásahu), jsou:
 - **postoj žalovaného** (lítost, náhrada škody, omluva aj.),
 - **dopad události do duševní sféry původce** - fyzické osoby,
 - jeho **majetkové poměry,**
 - **míra zavinění, ev. míra spoluzavinění usmrcené osoby.**

PŘELÉVÁNÍ DŮKAZNÍHO BŘEMENE V MEDICÍNSKÝCH SPORECH

Nález ze dne 9. 5. 2018, **sp. zn. IV. ÚS 14/17**

Ve specifických případech mohou tato obecná pravidla o rozdělení důkazního břemene být v rozporu s ústavněprávními principy spravedlivého procesu. Tak tomu je například v tzv. medicínských sporech, v nichž na straně jedné stojí pacient, tvrdící, že mu protiprávním jednáním poskytovatele zdravotních služeb vznikla újma, a na straně druhé stojí poskytovatel zdravotních služeb, který porušil svou povinnost vést řádně zdravotnickou dokumentaci pacienta. V takových případech, kdy důkazní možnosti obou stran sporu jsou reálně nerovnovážné, může soud rozhodnout o obrácení důkazního břemene ohledně prokazování (ne)splnění některého z předpokladů odpovědnosti za újmu. Obrácení důkazního břemene ovšem představuje prostředek ultima ratio a je namístě jen tehdy, když tvrzení pacienta nelze prokázat ani uložením vysvětlovací povinnosti protistraně dle § 129 odst. 2 o. s. ř.

USMRCENÍ DÍTĚTE PÁDEM STROMU NA CYKLOSTEZKU A ODČINĚNÍ POZŮSTALÝCH

**Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 1. 3. 2013,
č. j. 16 C 274/2010-237:**

„Rozdíl mezi obecnou odpovědností za škodu podle § 420 a násl. obč. zák. a odpovědností za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. téhož zákona spočívá v tom, že zvláštní sankce za nemajetkovou újmu jsou založeny na objektivním principu, tj. vznikají bez zřetele na zavinění, takže u původce zásahu se nevyžaduje existence úmyslu ani nedbalosti; jde o objektivní kategorii záporně hodnotící zásah do osobnosti, na rozdíl od zavinění jako subjektivní kategorie. Jinak se hmotněprávní podmínky ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu v podstatě shodují s podmínkami pro přiznání náhrady škody (porušení právní povinnosti, oproti protiprávnosti zásahu stojícího v rozporu s objektivním právem).

Navazující **rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 2819/2011**

PRINCIP OMEZENÉ DŮVĚRY V DOPRAVĚ

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3159/15:

„Povinnost dbát zvýšené opatrnosti při odbočování, která je stanovena v § 21 odst. 1 zákona o silničním provozu, obecné soudy v daném případě interpretovaly tak, že řidič musí zohlednit i možné úmyslné porušení pravidel jinými účastníky silničního provozu. Takový výklad však Ústavní soud nesdílí a je toho názoru, že řidič osobního motorového vozidla může v souladu s **principem omezené důvěry v dopravě** spoléhat na to, že pokud s dostatečným předstihem (řáděně) dává ostatním účastníkům silničního provozu najevo svoji vůli odbočit vlevo, a ověřil si již, že neexistuje překážka, která by mu v tom bránila, může v odbočovacím manévru pokračovat. Vina obžalovaného musí být v soudním řízení vždy bezpečně prokázána, neboť jedině tak mohou obecné soudy dostát požadavkům vyplývajícím z čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.“

PROCESNÍ SOUVISLOSTI

- Specifika dokazování.
- Význam **znaleckého dokazování**; zákaz znaleckého řešení hmotněprávních otázek – viz slide 45 (**nález Ústavního soudu** ze dne 13. 12. 2007, **sp. zn. II. ÚS 2630/07**).
- Soukromý znalecký posudek (§ 127a).
- Předběžné opatření – odbytné: „*Je-li pro to důležitý důvod a žádá-li o to poškozený, přizná soud poškozenému namísto peněžitého důchodu odbytné (§ 2968)*“.
- Mezitímní rozsudek.

DĚKUJI ZA POZORNOST.

